EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

25. november 2008 *

Kohtuasjas C-455/06,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel College van Beroep voor het bedrijfsleven'i (Madalmaad) 9. novembri 2006. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 14. novembril 2006, menetluses

Heemskerk BV,

Firma Schaap

versus

Productschap Vee en Vlees,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts ja T. von Danwitz, kohtunikud A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, J. Malenovský, J. Klučka (ettekandja), A. Arabadjiev ja C. Toader,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

kohtujurist: Y. Bot,
kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 27. novembri 2007. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Madalmaade valitsus, esindajad: H. G. Sevenster ja C. ten Dam,

– Kreeka valitsus, esindajad: V. Kontolaimos, G. Kanellopoulos ja S. Papaioannou,

– Ungari valitsus, esindaja: J. Fazekas,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: F. Erlbacher, T. van Rijn ja M. van Heezik,

olles 6. mai 2008. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab komisjoni 18. märtsi 1998. aasta määruse (EÜ) nr 615/98, millega kehtestatakse eksporditoetuste korra üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses elusveiste heaoluga vedamise ajal (EÜT L 82, lk 19), nõukogu 19. novembri 1991. aasta direktiivi 91/628/EMÜ, mis käsitleb loomade kaitset vedamise ajal ja millega muudetakse direktiive 90/425/EMÜ ja 91/496/EMÜ (EÜT L 340, lk 17; ELT eriväljaanne 03/12, lk 133), muudetud nõukogu 29. juuni 1995. aasta direktiiviga 95/29/EÜ (EÜT L 148, lk 52; ELT eriväljaanne 03/17, lk 466) (edaspidi

„direktiiv 91/628"), komisjoni 15. aprilli 1999. aasta määruse (EÜ) nr 800/1999, milles sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad (EÜT L 102, lk 11; ELT eriväljaanne 03/25, lk 129) tõlgendamist ning nõukogu 17. mai 1999. aasta määruse (EÜ) nr 1254/1999 veise- ja vasikalihaturu ühise korralduse kohta (EÜT L 160, lk 21; ELT eriväljaanne 3/25, lk 339) artikli 33 lõike 9 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati vaidluses, mille poolteks olid ühelt poolt Heemskerk BV ja Firma Schaap ning teiselt poolt Productschap Vee en Vlees (edaspidi „Productschap") ning mis puudutas ühe osa tagastamist eksporditoetusest, mis oli Productschapi hinnangul makstud nimetatud kahele äriühingule alusetult.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigus

Määrus nr 1254/1999

3 Määrusega nr 1254/1999 tunnistati kehtetuks nõukogu 27. juuni 1968. aasta määrus (EMÜ) nr 805/68 veise- ja vasikalihaturu ühise korralduse kohta (EÜT L 148, lk 24).

4 Määruse nr 1254/1999 artikli 33 lõike 9 teise lõigu kohaselt on elusloomade eksporditoetuste maksmise eeltingimuseks see, et järgitud oleks ühenduse õigusnorme, mis käsitlevad loomade heaolu ja eelkõige loomade kaitset transportimisel.

Määrus nr 615/98

5 Määruse nr 615/98 artikkel 1 sätestab:

„[…] CN-koodi NC 0102 alla kuuluvate elusveiste, edaspidi „loomad", eksporditoetust [makstakse] juhul, kui nende vedamisel kuni esimese mahalaadimiseni lõppsihtkohaks olevas kolmandas riigis täidetakse:

– direktiivi 91/628/EMÜ ja

– käeoleva määruse sätteid."

[Siin ja edaspidi on nimetatud määrust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes]

6 Sama määruse artikkel 2 näeb ette:

„1. Loomi võib ühenduse tolliterritooriumilt välja viia ainult järgmistest väljumiskohtadest:

– piiripunktist, kus vastavalt komisjoni otsusele viiakse läbi kolmandatest riikidest toodavate eluskabiloomade veterinaarkontroll

või

– liikmesriigi määratud väljumiskohast.

2. Väljumiskoha riiklik veterinaararst kontrollib ja kinnitab vastavalt [loomade ja loomsete saaduste sertifitseerimist käsitleva] nõukogu [17. detsembri 1996. aasta] direktiivile 96/93/EÜ (EÜT L 13, lk 28; ELT eriväljaanne 3/20, lk 197), et:

– loomade seisund võimaldab vastavalt direktiivi 91/628/EMÜ nõuetele nende vedu,

– transpordivahend, millega loomad ühenduse tolliterritooriumilt välja viiakse, vastab direktiivis 91/628/EMÜ sätestatule

ja et

– on võetud asjakohased meetmed, tagamaks loomade eest hoolitsemine teekonna kestel vastavalt direktiivis 91/628/EMÜ sätestatud nõuetele.

3. Kui väljumiskoha veterinaar jõuab järeldusele, et lõikes 2 nimetatud tingimused on rahuldaval tasemel täidetud, kinnitab ta seda järgmise märkusega:

[…]

– „määruse (EÜ) nr 615/98 artiklis 2 osutatud kontrollide tulemused rahuldavad”

[…]”.

7 Määruse nr 615/98 artikli 5 lõigetes 2, 3 ja 7 on ette nähtud:

„2. [Komisjoni 27. novembri 1987. aasta määruse (EMÜ) nr 3665/87, millega sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad (EÜT L 351, lk 1)] artikli 47 kohaselt koostatud eksportitoetuste taotlustele tuleb lisada selles artiklis ette nähtud tähtajaks tõend selle kohta, et artikli 1 nõuded on täidetud.

Tõendamiseks esitatakse:

– artikli 2 lõikes 3 nimetatud nõuetekohaselt täidetud dokument

ja

– kui see on asjakohane, siis artikli 3 lõikes 2 nimetatud aruanne.

[…]

3. Eksporditoetust ei maksta vedamise ajal surnud loomade eest ega loomade eest, kelle osas on pädev asutus lõikes 2 nimetatud dokumentide, artiklis 4 nimetatud kontrollaruande ja/või tema käsutuses olevate muude artiklis 1 nimetatud nõuete täitmist puudutavate asjaolude põhjal jõudnud järeldusele, et direktiivi, mis käsitleb loomade kaitset vedamise ajal, ei ole järgitud.

[…]

7. Kui pärast toetuse maksmist tehakse kindlaks, et ühenduse õigusnorme, mis reguleerivad loomade kaitset vedamise ajal, ei ole täidetud, loetakse vastav osa toetusest, sh – kui see on asjakohane – lõikes 4 nimetatud mahaarvatav summa, alusetult makstuks ja see tuleb määruse (EMÜ) nr 3665/87 artikli 11 lõigete 3–6 kohaselt tagasi maksta.”

Direktiiv 91/628

8 Direktiivi 91/628 artikli 5 A-osa punkti 1 alapunktid a–c sätestavad:

„A. Liikmesriigid tagavad, et:

1. iga vedaja:

a) on:

[…]

ii) omab asukohariigi pädeva asutuse luba vedada selgroogseid loomi ühel direktiivi 90/675/EMÜ I lisas osutatud territooriumidest, või kui on tegemist kolmandas riigis asuva ettevõtjaga, siis EL liikmesriigi pädeva asutuse luba, kui veoettevõtja eest vastutav isik on võtnud kirjalikult kohustuse täita ühenduse veterinaariaalaste õigusaktide […] nõudeid.

[…]

b) ei vea ega lase vedada loomi viisil, mis võib tõenäoliselt looma vigastada või talle tarbetuid kannatusi põhjustada;

c) kasutab käesolevas direktiivis osutatud loomade vedamiseks transpordivahendeid, mi[lle puhul on] taga[tud] ühenduse nõuete täitmi[n]e loomade heaolu osas vedamise ajal […]". [tõlget on täpsustatud Euroopa Kohtus]

Siseriiklik õigus

9 Üldise halduskohtumenetluse seadustiku artikkel 8:69 (Algemene Wet Bestuursrecht) on sõnastatud järgmiselt:

„1. Asja läbivaatav kohus teeb otsuse hagiavalduse, asjas esitatud tõendite, kohtueelse uurimise ja kohtuistungil tehtud analüüsi alusel.

2. Kohus täiendab omal algatusel õiguslikke väiteid.

3. Kohus võib omal algatusel faktilisi asjaolusid täiendada."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 Eelotsusetaotlusest nähtub, et 25. jaanuaril 2000 deklareerisid mõlemad põhikohtuasja kaebajad 300 tiine mullika ekspordi Marokosse, ning taotlesid selle jaoks määruse nr 800/1999 alusel eksporditoetust, mida neile ka maksti.

11 Need 600 tiinet mullikat koos veel ühele teisele ettevõtjale kuuluva 40 tiine mullikaga laaditi samal päeval Moerdijkis (Madalmaad) Iiri laevale M/S Irish Rose (edaspidi „laev") eesmärgiga vedada nad Casablancasse (Maroko). Riiklik veterinaararst, kes pealelaadimist kontrollis, väljastas tunnistuse, et määruse nr 615/98 artikli 2 tingimused on täidetud.

12 Kõnealusel laeval oli Iirimaa pädeva ametiasutuse antud luba loomade vedamiseks 986 m^2 suuruse pindalaga ruumis.

13 Kontrolli käigus, mis viidi läbi vastavalt nõukogu 21. detsembri 1989. aasta määrusele (EMÜ) nr 4045/89 Euroopa Põllumajanduse Arengu- ja Tagatisfondi tagatisrahastu rahastamissüsteemi kuuluvate toimingute kontrollimise kohta liikmesriikide poolt ning direktiivi 77/435/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 388, lk 18; ELT eriväljaanne 03/09, lk 208), leiti põhikohtuasja kaebajate haldustoimikust dokument, millest nähtus, et laeva elusloomade veomahtu oli ületatud 111 veise võrra. Üldise uurimisasutuse poolt läbiviidud põhjalikum juurdlus näitas, et riiklik veterinaararst ei olnud väljumiskohas kontrollinud, kas direktiivi 91/628 lisa VI peatükis esitatud laadimistihedust puudutavad eeskirjad olid täidetud. Tuginedes nimetatud uurimisele ning loomade eest nende Marokosse vedamise ajal hoolitsenud isiku avaldusele,

järeldas üldine uurimisasutus, et selle veo käigus ei olnud täidetud direktiivis 91/628 ette nähtud tingimusi veiste heaolu osas ja et laev oli ilmselgelt ülekoormatud.

14 Productschap tunnistas 26. märtsil 2004. aasta otsusega põhikohtuasja kaebajatele antud toetuse alusetult makstuks ning kohustas neid väljamakstud summad tagastama koos 10% juurdearvestusega. Lisaks määras ta maksmisele kuuluva seadusjärgse intressi.

15 13. aprilli 2004. aasta kirjadega esitasid mõlemad kaebajad 26. märtsi 2004. aasta otsuste peale vaide.

16 Pärast põhikohtuasja kaebajate ärakuulamist 6. mail 2004 tegi Productschap 2. ja 25. augustil 2005 otsused, millega jättis kehtima otsuse eksporditoetuse alusetuks tunnistamise kohta, samuti tagasimaksmise nõude, kuid vähendas tagasimaksmisele kuuluvat summat. Leides, et direktiivis 91/628 sätestatud tingimusi, sh laadimistihedusele esitatavaid nõudeid, oli rikutud üksnes nende veiste veo osas, keda oli 968 m_2-l vedamiseks lubatud veiste arvust rohkem, asus Productschap seisukohale, et alusetuks tunnistada ja tagasi nõuda tuleb vaid toetus, mis oli antud selle lasti osa suhtes, mille puhul ei olnud loomade heaolu tingimused täidetud.

17 Productschap võttis aluseks direktiivi 91/628 lisa punkti 47, mis kehtestab tiinete mullikate mereveol looma kohta normina 1,70775 m^2. Seda laadimisstandardit rikkudes veetud loomade arvu väljaarvutamiseks jagas ta laeva lubatud veopinna, st 968 m^2, ühe looma jaoks ette nähtud pindalaga. Productschap järeldas sellest, et kõnesoleva eksporditoimingu raames veeti laeval 62 looma rohkem kui lubatud.

18 Põhikohtuasja kaebajatele makstud eksporditoetuse tagasinõutava osa väljaarvutamisel võttis Productschap aluseks toetuse, mis oli antud ülemäära veetud loomade osas, korrutades selle põhikohtuasja kaebajate osaga kogusaadetisest. Selle arvutuse kohaselt nõudis ta kummaltki põhikohtuasja kaebajalt 29 loomale vastava toetuse tagastamist. Lisaks vähendati toetust vastavalt määruse nr 615/98 artikli 5 lõikele 7 selle koostoimes selle artikli lõikega 4 veel sellesama, st tagasimaksmisele kuuluva summa võrra.

19 Põhikohtuasja kaebajad esitasid eespool viidatud 2. ja 25. augusti 2005. aasta otsuste peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtusse. Oma kaebuse toetuseks esitasid nad rea väiteid, mis tuginesid sisuliselt esiteks asjaolule, et riikliku veterinaararsti väljastatud tunnistusel on tõenduslik jõud, ning teiseks sellele, et Iirimaa õigusnormidest tulenev tingimus, mille kohaselt võis laevaga vedada loomi üksnes 968 m_2 suurusel pindalal, ei kuulu kohaldamisele Madalmaadest Marokosse toimuval veol.

20 Lisaks nähtub eelotsusetaotlusest, et College van Beroep voor het bedrijfsleven on omalt poolt sõnastanud veel muidki argumente, mis võivad põhikohtuasja lahendit mõjutada. Kuna aga kohtule neid väiteid ei esitatud, ei saa neid siseriiklikest menetlusnormidest lähtuvalt arvesse võtta. Üldise halduskohtumenetluse seadustiku artiklist 8:69 tulenevalt teeb kohus otsuse vaid nendes küsimustes, mida pooled on vaidluse raames talle esitanud. Ehkki viidatud artikli lõikes 2 on sätestatud, et kohus täiendab õiguslikke väiteid omal algatusel, tuleb kõnealust sätet tõlgendada siiski nii, et kohus annab kaebaja poolt vaidlustatud haldusakti kohta esitatud vastuväidetele õigusliku vormi. Kohtu kohustust täiendada õiguslikke väiteid omal algatusel tuleb eristada sellest, kui kohus annab hinnangu omal initsiatiivil. Viimati mainitu tuleb kõne alla vaid olukorras, kus on vaja rakendada õiguskorda puudutavaid norme ehk teisisõnu norme, mis käsitlevad haldusorganite ja kohtu enda pädevust ning samuti vastuvõetavuse küsimust.

21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib siiski teada, kas ta on ühenduse õigusest tulenevalt kohustatud võtma arvesse ühenduse õigusel põhinevaid argumente, mida põhikohtuasja hagejad ei ole esitanud.

22 Neil asjaoludel otsustas College van Beroep voor het bedrijfsleven menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. a) Kas haldusorgan on määruse […] nr 615/98 artikli 2 lõikes 2 ette nähtud riikliku veterinaararsti poolt väljastatud tunnistusest kõrvale kaldudes pädev otsustama, et loomade vedu, mille kohta nimetatud tunnistus väljastati, ei ole kooskõlas direktiivist [91/628] tulenevate nõuetega?

b) Juhul kui vastus esimese küsimuse punktile a on jaatav:

kas sellise ühenduse õigusest tuleneva pädevuse teostamine asjassepuutuva haldusorgani poolt on allutatud teatavatele piirangutele, ning kui jah, siis millistele?

2. Juhul kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:

kas eksporditoetuse saamise õiguse olemasolu hindamiseks näiteks määruses […] nr 800/1999 ette nähtud juhul peab liikmesriigi haldusorgan selle, kas elusloomade vedamisel järgitakse loomade heaolu reguleerivaid ühenduse eeskirju, kindlaks

tegema vastavas liikmesriigis kehtivate standardite või elusloomade vedamiseks kasutatava laeva lipuriigi, st laevale loa väljastanud riigi seaduste alusel?

3. Kas ühenduse õigus kohustab kontrollima omal algatusel väiteid, mis tuginevad määrusele […] nr 1254/1999 ja määrusele […] nr 800/1999, st väiteid, mis väljuvad liikmesriigi kohtule lahendamiseks antud vaidluse piiridest?

4. Kas määruse […] nr 1254/1999 artikli 33 lõikes 9 kasutatud mõistet „ühenduse õigusaktides ettenähtud sätete järgimine, mis käsitlevad loomade heaolu" tuleb mõista nii, et juhul kui tuvastatakse, et laev oli elusloomade transportimisel nii täis laaditud, et seejuures ületati loomade heaolu reguleerivate eeskirjade kohaselt sellele laevale lubatud lasti, on ühenduse eeskirjade järgimata jätmisega tegemist vaid nende loomade osas, kelle võrra on lubatud lasti ületatud, või tuleb järeldada, et nimetatud eeskirju on rikutud kõikide veetavate elusloomade osas?

5. Kas ühenduse õiguse tõhus rakendamine tähendab seda, et ühenduse õigusnormide alusel omal algatusel teostatava kontrolli tõttu jäetakse kohaldamata Madalmaades haldusmenetluses kohaldatav põhimõte, mille kohaselt ei tohi kaebajat seada ebasoodsamasse olukorda kui ta oleks olnud siis, kui ta ei oleks kaebust esitanud?"

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib esimese küsimusega teada sisuliselt seda, kas määruse nr 615/98 artiklit 1 ja artikli 5 lõikeid 3 ja 7 tuleb tõlgendada nii, et eksporditoetuste valdkonnas pädevust omav liikmesriigi ametiasutus võib otsustada, et loomade vedamine ei toimunud kooskõlas direktiivi 91/628 sätetega, ehkki riiklik veterinaararst on vastavalt selle määruse artikli 2 lõikele 3 kinnitanud, et kõnealune vedu oli nimetatud direktiivi sätetega kooskõlas. Juhul kui vastus on jaatav, soovib siseriiklik kohus teada, kas niisuguse asutuse pädevus on kuidagi piiratud.

24 Tuleb meenutada, et määruse nr 615/98 artikli 1 ja artikli 5 lõike 3 kohaselt on direktiivi 91/628 sätete järgimine tingimuseks eksporditoetuse saamisel. Vastavalt selle määruse artikli 5 lõigetele 1 ja 2 peab eksportija tõendama, et eksporditoetuse maksmise suhtes ette nähtud tingimused on täidetud. Tuleb rõhutada, et eksporditoetuse saamiseks peab eksportija deklaratsiooni vastu võtnud liikmesriigi pädevale ametiasutusele tõendama, et täidetud on nimetatud määruse artikli 1 ja järelikult ka eespool viidatud direktiivi nõuded, esitades vastavalt määruse artikli 2 lõikes 3 ning artikli 3 lõikes 2 nimetatud dokumendid. Nende dokumentide hulka kuulub ka riikliku veterinaararsti väljastatud tunnistus.

25 Euroopa Kohus on niisuguste dokumentide tõendusliku jõu küsimuses väljendanud seisukohta, et nagu nähtub määruse nr 615/98 artiklite 3 ja 5 eesmärgist, ei kujuta selliste dokumentide esitamine eksportija poolt endast ümberlükkamatut tõendit ei selle määruse artikli 1 ega direktiivi 91/628 täitmise kohta. Nimelt on selline tõend piisav vaid niivõrd, kuivõrd pädeva asutuse käsutuses ei ole asjaolusid, millest ta võiks järeldada, et nimetatud direktiivi ei ole järgitud. Sellist tõlgendust kinnitab ka selle määruse artikli 5 lõike 3 sõnastus, mille kohaselt võib pädev asutus jätta eksporditoetuse maksmata nende loomade eest, kelle kohta ta arvab selle määruse viidatud artikli 5 lõikes 2 nimetatud dokumentide, sama määruse artiklis 4 nimetatud kontrollaruande ja/või tema käsutuses olevate muude nimetatud määruse artikli 1 nõuete täitmist käsitlevate asjaolude põhjal, et direktiivi 91/628 ei ole järgitud (vt 13. märtsi 2008. aasta otsus kohtuasjas C-96/06: Viamex Agrar Handel, EKL 2008, lk I-1413, punktid 34 ja 35).

26 Pädev ametiasutus võib vaatamata eksportija poolt määruse nr 615/98 artikli 5 lõike 2 kohaselt esitatud riikliku veterinaararsti tunnistusele asuda seisukohale, et eksportija ei ole täitnud selle määruse artikli 1 ega direktiivi 91/628 nõudeid – seda nimelt juhul, kui on täidetud nimetatud määruse artikli 5 lõikes 3 sätestatud tingimused (eespool viidatud kohtuotsus Viamex Agrar Handel, punkt 36).

27 Nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktis 51 märkinud, tuleb nentida, et arutluskäigust, mille kohaselt pädev ametiasutus võib vaatamata eksportija poolt esitatud dokumentidele otsustada toetust mitte anda, tuleb lähtuda ka juhtudel, kui toetus on eksportijale juba välja makstud.

28 Igasugune muu tõlgendusviis võtaks kasuliku mõju nii määruse nr 615/98 artikli 5 lõikelt 7, mille kohaselt juhul, kui pärast toetuse maksmist tehakse kindlaks, et

ühenduse õigusnorme, mis reguleerivad loomade kaitset vedamise ajal, ei ole täidetud, tuleb toetus määruse nr 3665/87 artikli 11 lõigete 3–6 kohaselt tagasi maksta, kui ka määruse nr 4045/89 alusel läbiviidavatelt järelkontrollidelt.

29 Euroopa Kohus on niisuguse pädevuse suhtes kehtivate piirangute küsimuses juba varem väljendanud seisukohta, et määruse nr 615/98 artiklit 5 ei saa siiski tõlgendada nii, et sellega lubatakse pädeval ametiasutusel seada omavoliliselt kahtluse alla tõendid, mille eksportija on lisanud oma eksporditoetuse taotlusele. Pädeva ametiasutuse hindamisruum ei ole piiramatu, kuna ta peab jääma artikli 5 raamidesse. Eelkõige on hindamisruum piiratud ametiasutuse poolt aluseks võetud asjaolude laadi ja tõendusliku jõu suhtes (vt eespool viidatud kohtuotsus Viamex Agrar Handel, punkt 38).

30 Euroopa Kohus on märkinud, et pädev ametiasutus peab määruse nr 615/98 artikli 5 lõike 3 kohaselt tuginema loomade heaolu puudutavatele objektiivsetele ja konkreetsetele asjaoludele, mis võimaldavad järeldada, et eksportija poolt tema eksporditoetuse taotlusele lisatud dokumendid ei võimalda tõendada, et vedamise käigus järgiti direktiivi 91/628 sätteid; kirjeldatud juhul on eksportija kohustatud tõendama, miks ei ole asjakohased need tõendid, millele pädev ametiasutus tugines, kui tegi järelduse kõnesoleva määruse ja direktiivi järgimata jätmise kohta (vt eespool viidatud kohtuotsus Viamex Agrar Handel, punkt 41).

31 Kohus on öelnud, et igal juhul peab pädev ametiasutus oma otsust põhjendama, esitades põhjused, miks ta on asunud seisukohale, et eksportija poolt esitatud tõendid ei võimalda järeldada, et direktiivi 91/628 sätteid on järgitud. Nimetatud ametiasutusel on sel eesmärgil eelkõige kohustus hinnata talle eksportija poolt esitatud dokumente objektiivselt ja tõendada nende asjaolude asjakohasust, millele ta tugineb järeldamaks,

et eksporditoetusele lisatud dokumendid ei võimalda tõendada kõnesoleva direktiivi sätete järgimist (vt eespool viidatud kohtuotsus Viamex Agrar Handel, punkt 42).

32 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 615/98 artiklit 1 ja artikli 5 lõikeid 3 ja 7 tuleb tõlgendada nii, et eksporditoetuste valdkonnas pädevust omav liikmesriigi ametiasutus võib otsustada, et loomade vedamine ei toimunud kooskõlas direktiivi 91/628 sätetega, isegi kui riiklik veterinaararst on vastavalt selle määruse artikli 2 lõikele 3 kinnitanud, et kõnealune vedu oli nimetatud direktiivi sätetega kooskõlas. Niisuguse järelduse tegemiseks peab ametiasutus tuginema loomade heaolu puudutavatele objektiivsetele asjaoludele, mis võivad seada kahtluse alla eksportija esitatud dokumendid, samas – juhul, kui see on asjakohane – on eksportija kohustatud tõendama seda, miks ei ole asjakohased need tõendid, millele pädev ametiasutus tugines, kui tegi järelduse direktiivi 91/628 järgimata jätmise kohta.

Teine küsimus

33 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub teise küsimusega sisuliselt täpsustada, kas eksportiva liikmesriigi pädev ametiasutus peab eksporditoetuse saamise õiguse olemasolu hindamisel määruses nr 800/1999 ette nähtud juhtudel selleks, et teha kindlaks, kas elusloomade vedamisel on järgitud loomade heaolu reguleerivaid ühenduse eeskirju, tuginema laeval loomade veoks kasutatava pinna arvestamisel eksportivas liikmesriigis kehtivatele eeskirjadele, või lähtuma andmetest, mida on mainitud laevale loa väljastamisel, st tuginema laeva lipuriigis kehtivatele eeskirjadele.

34 Selles osas tuleb meenutada, et nii eksportiv riik kui ka lipuriik, keda eelotsusetaotluse esitanud kohus silmas on pidanud, on mõlemad Euroopa Liidu liikmesriigid.

35 Tuleb nentida, et direktiiv 91/628 ei sisalda ühtki sõnaselget sätet, mis käsitleks loomade veoks sobiva kogupinna kindlaksmääramist laevas.

36 Neil asjaoludel, st kui lipuriigi pädev ametiasutus on väljastanud laevale loa teatud pindala kohta, tuleb seda mõista nii, et lubatud pindala tähendab pindala, mille piires veetavate loomade heaolu on tagatud. On selge, et pädev ametiasutus peab loa andmiseks kindlasti läbi viima põhjalikumad kontrollid selleks, et arvutada välja, kui suurt pinda kokku saab laeval kasutada loomade veoks nii, et seejuures oleks tagatud loomade heaolu.

37 Seega peab eksportiva liikmesriigi pädev ametiasutus sellele hinnangu andmisel, kas loomade vedamisel laeva pardal on järgitud loomade heaolu käsitleva direktiivi 91/628 sätteid, lähtuma sellest kasutatavast pindalast.

38 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et kui lipuriik on laevale väljastanud loa loomade vedamiseks teatava suurusega pinnal, siis eksportiva liikmesriigi pädev ametiasutus peab sellele hinnangu andmisel, kas vedamise käigus on järgitud loomade heaolu reguleerivaid ühenduse õigusnorme, tuginema eelnimetatud loale.

Neljas küsimus

39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib neljanda küsimusega – mida tuleb uurida enne kolmandat ja viiendat küsimust – teada sisuliselt seda, kas määruse nr 1254/1999 artikli 33 lõikes 9 kasutatud mõistet „ühenduse õigusaktides ettenähtud sätete järgimine, mis käsitlevad loomade heaolu" tuleb tõlgendada nii, et juhul kui on tõendatud, et loomade vedamisel ei järgitud ühenduse õigusest tulenevaid laadimistiheduse nõudeid, mis on ette nähtud direktiivi 91/628 lisa VI peatüki punkti 47 B-osas, siis kas sellest lähtuvalt tuleb järeldada, et nimetatud sätteid ei ole järgitud kõigi veetavate elusloomade osas.

40 Nimetatud direktiivi lisa VI peatüki punkti 47 B-osas on laadimistihedus looma kohta meretranspordi puhul antud ruutmeetrites.

41 Nagu kohtujurist on ettepaneku punktis 74 märkinud – kui laeval loomade vedamiseks sobiva kogupindala jagamisel tegelikult veetud loomade arvuga saadakse tulemuseks pindala, mis ei vasta direktiivi 91/628 lisa VI peatüki punkti 47 B-osas looma kohta ettenähtud pindalale, tuleb asuda seisukohale, et laadimistihedust käsitlevaid ühenduse õigusnorme ei ole täidetud ühegi veetud looma osas. On selge, et juhul kui laadimistihedus on lubatust suurem, väheneb igale loomale eraldatud vaba ruum, kuna laeval olevate loomade arv ületab kõnealuste normidega lubatud arvu.

42 Lisaks tuleb märkida, et laeva ülekoormatus mõjutab põhimõtteliselt kõiki loomi, kuna tekitab olukorra, kus väheneb loomade võimalus ennast liigutada, väheneb nende

heaolu tagamiseks vajalik ruum, suureneb oht, et loomad saavad viga, ning veotingimused halvenevad kõigi veetavate loomade puhul, mitte ainult lubatud lasti ületavate loomade puhul.

43 Neil asjaoludel tuleb neljandale küsimusele vastata, et määruse nr 1254/1999 artikli 33 lõikes 9 kasutatud mõistet „ühenduse õigusaktides ettenähtud sätete järgimine, mis käsitlevad loomade heaolu" tuleb tõlgendada nii, et juhul kui on tõendatud, et loomade vedamisel ei ole järgitud direktiivi 91/628 lisa VI peatüki punkti 47 B-osas ette nähtud laadimistiheduse nõudeid, siis põhimõtteliselt tuleb sellest järeldada, et nimetatud sätteid ei ole järgitud kõigi veetavate elusloomade puhul.

Kolmas ja viies küsimus

44 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib kolmanda ja viienda küsimusega – mida tuleb uurida koos – teada sisuliselt seda, kas ühenduse õigus kohustab siseriiklikku kohut kontrollima omal algatusel väiteid, mis tuginevad määrusele nr 1254/1999 ja määrusele nr 800/1999, kuid mis väljuvad vaidlusesemest, kui selle tulemusena jäetaks kohaldamata Madalmaade õiguses tunnustatud põhimõte, mille kohaselt ei tohi kaebuse esitanud isikut seada ebasoodsamasse olukorda kui ta oleks olnud siis, kui ta ei oleks kaebust esitanud (põhimõte, mille kohaselt on *reformatio in peius* keelatud).

45 College van Beroep voor het bedrijfsleven märgib, et üldise halduskohtumenetluse seadustiku artikli 8:69 kohaselt ei või põhimõtteliselt võtta arvesse argumente, mis väljuvad poolte määratletud vaidluseseme piiridest. Nimetatud kohus rõhutab lisaks sellele, et kui ta on ühenduse õigusest tulenevalt kohustatud uurima omal algatusel määrustele nr 1254/1999 ja 800/1999 tuginevaid väiteid, võib ta sattuda vastuollu Madalmaade haldusõiguses kohaldatava menetluseeskirjaga, mille kohaselt on

keelatud *reformatio in peius,* st et kaebuse esitanud isikut ei tohi seada ebasoodsamasse olukorda kui ta oleks olnud siis, kui ta ei oleks kaebust esitanud. Tema hinnangul ei ole välistatud, et nimetatud määruste arvestamine võib panna põhikohtuasja kaebajatele suuremad kohustused.

46 Selles osas tuleb märkida, et ühenduse õigus ei saa kohustada siseriiklikku kohut kohaldama omal algatusel ühenduse õigusnormi, kui selle tulemusena eirataks riigi menetlusõiguses tunnustatud põhimõtet, mille kohaselt on *reformatio in peius* keelatud.

47 Niisugune kohustus ei riivaks mitte üksnes kaitseõiguse tagamise, õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtteid, millel nimetatud keeld põhineb, vaid looks ka ohu, et teda kahjustava akti peale kaebuse esitanud isik asetatakse seeläbi ebasoodsamasse olukorda kui see, milles ta oleks olnud, kui ta oleks kaebuse esitamata jätnud.

48 Eeltoodut arvestades tuleb kolmandale ja viiendale küsimusele vastata, et ühenduse õigusest ei tulene siseriiklikule kohtule kohustust omal algatusel kohaldada ühenduse õigusnormi, kui ta eiraks selle tulemusena asjassepuutuva riigi õiguses tunnustatud põhimõtet, mille kohaselt on *reformatio in peius* keelatud.

Kohtukulud

49 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Komisjoni 18. märtsi 1998. aasta määruse (EÜ) nr 615/98, millega kehtestatakse eksporditoetuste korra üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses elusveiste heaoluga vedamise ajal, artiklit 1 ja artikli 5 lõikeid 3 ja 7 tuleb tõlgendada nii, et eksporditoetuste valdkonnas pädevust omav liikmesriigi ametiasutus võib otsustada, et loomade vedamine ei toimunud kooskõlas nõukogu 19. novembri 1991. aasta direktiivi 91/628/EMÜ, mis käsitleb loomade kaitset vedamise ajal ja millega muudetakse direktiive 90/425/EMÜ ja 91/496/EMÜ (muudetud nõukogu 29. juuni 1995. aasta direktiiviga 95/29/EÜ), sätetega, isegi kui riiklik veterinaararst on vastavalt selle määruse artikli 2 lõikele 3 kinnitanud, et kõnealune vedu oli nimetatud direktiivi sätetega kooskõlas. Niisuguse järelduse tegemiseks peab ametiasutus tuginema loomade heaolu puudutavatele objektiivsetele asjaoludele, mis võivad seada kahtluse alla eksportija esitatud dokumendid, samas – juhul, kui see on asjakohane – on eksportija kohustatud tõendama seda, miks ei ole asjakohased need tõendid, millele pädev ametiasutus tugines, kui tegi järelduse direktiivi 91/628 (muudetud direktiiviga 95/29) järgimata jätmise kohta.**

2. **Kui lipuriik on laevale väljastanud loa loomade vedamiseks teatava suurusega pinnal, siis eksportiva liikmesriigi pädev ametiasutus peab sellele hinnangu**

andmisel, kas vedamise käigus on järgitud loomade heaolu reguleerivaid ühenduse õigusnorme, tuginema eelnimetatud loale.

3. Nõukogu 17. mai 1999. aasta määruse (EÜ) nr 1254/1999 veise- ja vasikalihaturu ühise korralduse kohta artikli 33 lõikes 9 kasutatud mõistet „ühenduse õigusaktides ettenähtud sätete järgimine, mis käsitlevad loomade heaolu" tuleb tõlgendada nii, et juhul kui on tõendatud, et loomade vedamisel ei ole järgitud direktiivi 91/628 (muudetud direktiiviga 95/29) lisa VI peatüki punkti 47 B-osas ette nähtud laadimistiheduse nõudeid, siis põhimõtteliselt tuleb sellest järeldada, et nimetatud sätteid ei ole järgitud kõigi veetavate elusloomade puhul.

4. Ühenduse õigusest ei tulene siseriiklikule kohtule kohustust omal algatusel kohaldada ühenduse õigusnormi, kui ta eiraks selle tulemusena asjassepuutuva riigi õiguses tunnustatud põhimõtet, mille kohaselt on *reformatio in peius* keelatud.

Allkirjad